

การพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดน จังหวัดอุบลราชธานี
Development of Participatory Safe Communities in the Fragile Border Areas,
Ubon Ratchathani Province

ชัยกฤต ยกพลชนชัย วิลาวรรณ ชาดา และเพ็ญมาศ สุนทรจิตต์
Chaiyakrit Yokphochanacha, Wilawan Chada, and Penmat Sukonthajit

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University
E-mail: chaiyakrit.y@ubru.ac.th

Received: September 24, 2023; Revised: November 6, 2023; Accepted: November 9, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 7 หน่วยงาน 2 หมู่บ้าน โดยศึกษาจากประชากร จำนวน 200 คน เข้าร่วมกิจกรรมจากผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน อาสาสมัคร สตรีแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ ผ่านกิจกรรมค่ายสุขภาพและความปลอดภัยติดต่อกันจำนวน 3 วัน 2 คืน โดยกระบวนการแรงบันดาลใจสนับสนุนทางสังคมอย่างมีส่วนร่วมวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน อาสาสมัคร สตรีแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ เกิดการเรียนรู้เชิงแลกเปลี่ยนกันอย่างมีส่วนร่วม ชุมชนผู้นำชุมชนนักศึกษาได้เข้าถึงปัญหาระดับชุมชนจากการระดมความคิดและการพูดคุยกันสรุปประเด็นปัญหาได้ 3 ประเด็นหลักคือการจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชน การขาดการแยกขยะ ห้องน้ำสะอาดตลาดปลอดภัย ทำให้เกิดการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมกันเหมาะสมปลอดภัย โดยอาจารย์อบรมเรื่องอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน ปรากฏชุมชนออกแบบเตาเผาขยะพร้อมสอนนักศึกษา นักเรียนร่วมเรียนรู้เทคนิคการทำงาน อุปกรณ์แยกขยะในชุมชนอย่างง่ายเพื่อความปลอดภัย นักศึกษาช่วยเรื่องห้องน้ำสะอาดตลาดปลอดภัย เกิดการเรียนรู้วิถีพึ่งพากันในชุมชนการเตรียมอาหารที่บ้านฉันมี การทำบุญตักบาตรเช้า การห่อข้าวต้มมัดโบราณ ไบเบะพร้าวอ่อน และการบายศรีสู่ขวัญรับแขกเยี่ยมบ้านอย่างอบอุ่นเกิดเป็นลูกรักลูกแพง ผลการประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับมากที่สุดร้อยละ 98.50 และมีคะแนนเฉลี่ย 4.89 (SD.= 0.17) สรุปผลการเรียนรู้พัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและการเข้าถึงรู้จักธรรมชาติชุมชนที่แท้จริงสามารถดึงปราชญ์ผู้รู้ในชุมชนสามารถสร้างศักยภาพชุมชนแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างเหมาะสมปลอดภัยในอนาคตได้

คำสำคัญ: ชุมชน การมีส่วนร่วม พื้นที่เปราะบาง เขตชายแดน

Abstract

This research was a participatory action research to study the development of the participatory safe communities in the fragile border areas, Ubon Ratchathani Province, from 7 agencies in 2 villages by using 200 samples consisting of leaders of communities, representatives of communities, volunteers, housewives, students from high schools, students from Ubon Ratchathani Rajabhat University, and lecturers through health camp and safety activities for 3 consecutive days and 2 nights by using a participatory social support process. The statistics used to analyze data were frequency and percentage.

The research findings were as follows.

The leaders of communities, the representatives of communities, the volunteers, the housewives, the students from high schools, the students from Ubon Ratchathani Rajabhat University, and the lecturers had participatory exchange learning. The communities of the leaders and the students from the university accessed the problems at the community level from brainstorming and discussion. The problems could be concluded into 3 main problems: household and community garbage management, lack of garbage separation, and clean bathrooms and safe markets. These problems caused the implementation to solve the problems together appropriately and safely. The implementation was performed by the lecturers training on the environmental health in the community, the community philosophers designing garbage incinerators and teaching students from the university, the students from high schools learning working techniques on how the devices separating the garbage easily for safety, the students from high schools, and the students from the university helping on the clean bathrooms and the safe markets. These caused the samples learn the ways to depend on each other in the community. The learning included the food filling community that my house had, making merits by offering food to the monks in the morning, wrapping traditional rice porridge by using young coconut leaves, and performing Bai Sri Su Kwan to warmly welcome guests to the house and the guests becoming beloved children. The findings of the evaluation of the satisfaction showed that the activities to develop the participatory safe communities in the fragile border areas, Ubon Ratchathani Province were mostly at the highest level with 98.50% and the mean at 4.89 (SD.=0.17). The conclusion of the findings showed that learning the participatory community development and the access on knowing the real community nature could draw the attention of the philosophers in the communities to create the communities' competency to solve communities' problems appropriately and safely in the future.

Keywords: Communities, Participation, Fragile Areas, Border Areas

บทนำ

ประเทศไทยโดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่เขตแดนติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชาประมาณ 798 กิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ สระแก้ว จันทบุรี และตราด สถานการณ์ความมั่นคงเชิงพื้นที่บริเวณแนวชายแดน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเด็นปัญหาสำคัญ คือ เส้นเขตแดนไม่ชัดเจน โดยเฉพาะจากการเปลี่ยนแปลงของเกาะดอนในแม่น้ำโขง การขยายของชุมชนตามแนวชายแดน การลักลอบขนยาเสพติด ปัญหาแรงงานต่างด้าว และการลักลอบเข้าเมืองจากประเทศรอบบ้านและประเทศเพื่อนบ้านจัดเป็นพื้นที่เปราะบางเขตชายแดน (ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนนา, 2564)

พรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งทางบกและทางน้ำซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศไทยในปัจจุบันมีลักษณะผสมผสานระหว่างภัยคุกคามรูปแบบเดิม (Traditional security threats) คือ ภัยคุกคามด้านการทหาร และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Nontraditional security threats) คือ ภัยคุกคามที่เกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเสริมสร้าง ความมั่นคงของชาติรวมถึงทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาวโดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาวะโลก ไร้พรมแดน อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอาชญากรรมข้ามชาติและ การก่อการร้าย ส่วนปัญหาที่มีผลต่อการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนของประเทศไทย ประกอบด้วย 5 ปัญหาสำคัญ คือ 1) การสู้รบตามแนวชายแดนและความไม่ชัดเจนจากเส้นเขตแดน 2) การลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย 3) ยาเสพติด 4) การค้าอาวุธสงคราม และ 5) ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขขนาดใหญ่ (ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนนา, 2564)

ประเทศไทยมีนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2564 คือการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และกระชับความร่วมมือกับประเทศ เพื่อนบ้านในการแก้ปัญหาข้ามพรมแดน เช่น การลักลอบเข้าเมือง ปัญหาแรงงานข้ามชาติการก่อการร้าย การค้าสิ่งผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์โรคระบาด และโรคติดต่อร้ายแรง รวมถึงร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ปรับปรุงกลไก และพัฒนาศักยภาพการตรวจคนเข้าเมือง การติดตาม ตรวจสอบ การเข้า-ออก การขอยุติในประเทศไทย และพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยน ข้อมูลกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมการใช้มิติทางสังคมและวัฒนธรรม ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีทุกระดับกับประเทศเพื่อนบ้าน และพัฒนาความเข้มแข็งของคน ชุมชน และพื้นที่ชายแดนร่วมกัน จัดระเบียบการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้มีศักยภาพด้านเศรษฐกิจ และการเป็นประตูเชื่อมโยงการค้าที่มีความสมดุลทั้งในมิติเศรษฐกิจและสังคมกับมิติความมั่นคง และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการบริหาร จัดการชายแดน การพัฒนาด้านชายแดน และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ส่งเสริมบรรยากาศที่นำไปสู่การสำรวจและจัดทำหลักเขตและเส้นเขตแดนทางทะเลกับประเทศ เพื่อนบ้านให้บรรลุผล (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2559)

อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนล่าง) ของประเทศไทย โดยเทศบาลตำบลน้ำยืน ได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาล (เดิม) ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลตำบล พ.ศ. 2542 ลักษณะภูมิอากาศสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป ฤดูร้อนอากาศร้อนจัด อุณหภูมิอากาศค่อนข้างเย็น มีฝนตกสม่ำเสมอ ไม่แห้งแล้ง ฝนตกเฉลี่ยปีละ 7.1 มิลลิเมตรการเมืองและการปกครอง เทศบาลตำบลน้ำยืน มีนโยบายด้านการเมืองการบริหาร เพื่อพัฒนาการเมืองและการบริหารงานให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย การบริการ การเงินการคลัง พบปัญหาชายแดนทั่วไปคือการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและ ปัญหายาเสพติด และความปลอดภัยในชุมชน (เทศบาลตำบลน้ำยืน, 2566)

การมีส่วนร่วมในชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อองค์กรพันธมิตรและชุมชนในการส่งเสริมให้พลเมืองในท้องถิ่นมีพลังความสามารถในการดูแลตนเองได้ ความไม่เท่าเทียมกันลดลงและช่วยลดช่องว่างระหว่างพื้นที่

ที่ขาดแคลนมากที่สุดและน้อยที่สุดได้ เกิดการบริการต่าง ๆ ที่ตอบสนองความจำเป็นของผู้รับบริการได้อย่างแท้จริง และทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามลำดับความสำคัญ บรรลุความมุ่งมั่นที่จะให้เกิดประชาธิปไตยในชุมชน เกิดการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งรวมถึงนโยบายต่าง ๆ จากส่วนกลาง เช่น การสร้างความสามัคคีกัน

จากความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาวิถีความเป็นอยู่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพด้านความปลอดภัยในชุมชนต่อไป

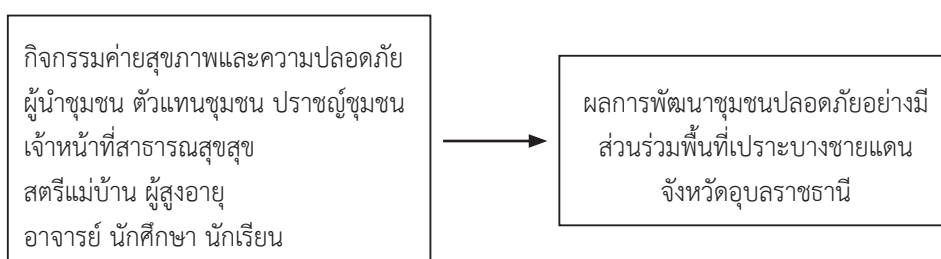
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรจำนวน 7 หน่วยงาน 2 หมู่บ้าน จำนวน 200 คน เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน อาสาสมัคร สตรีแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ และนักวิชาการสาธารณสุข

การดำเนินการ วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory and action research) โดยใช้กิจกรรมค่ายสุขภาพและความปลอดภัยติดต่อกันจำนวน 3 วัน 2 คืน ผ่านกระบวนการแรงสนับสนุนทางสังคมอย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน อาสาสมัคร สตรีแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ สร้างการเรียนรู้เชิงแลกเปลี่ยนกันอย่างมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการแรงสนับสนุนทางสังคมอย่างเป็นระบบได้รับการพิทักษ์สิทธิ์จากการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับตัวอย่างอย่างเหมาะสม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ที่มีค่าความตรงของเนื้อหาเฉลี่ยค่า IOC เท่ากับ .81 และความเชื่อมั่นของเครื่องมือเฉลี่ย ค่า Reliability (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .80 โดยมี กรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

มีการดำเนินการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม PAR ดังนี้

1. นักศึกษาแกนนำค่ายสุขภาพและความปลอดภัยลงพื้นที่สำรวจ พบผู้นำชุมชนชี้แจงวัตถุประสงค์การออกค่ายสุขภาพและความปลอดภัย ขอบเขตการทำงานและระยะเวลา
2. ประชุมอย่างมีส่วนร่วมผู้นำชุมชน นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ และตัวแทนชุมชน เพื่อวางแผนการทำงานและการใช้ชีวิตอยู่ของชาวค่าย
3. ดำเนินการตามแผนกำหนดการค่ายสุขภาพและความปลอดภัย ทำกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมสำรวจชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวบรวมข้อมูล สรุปข้อมูล ทำการประชาคมในชุมชน สรุปประเด็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ เพื่อนำมาดำเนินการแก้ไข

4. ดำเนินการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของอาจารย์ ผู้นำชุมชนปราชญ์ชุมชนนักศึกษา และชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ดำเนินการแก้ไขปัญหาในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

5. ประชุมอย่างมีส่วนร่วมปรับปรุงกระบวนการตามความเหมาะสมยึดศักยภาพของชุมชน ข้อจำกัด ด้านระยะเวลา และข้อจำกัดด้านงบประมาณ

6. รวบรวมข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายข้อมูลทั่วไป ด้วยการแจกแจง ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปประเมินผลและคืนความรู้ให้กับชุมชน

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมค่ายสุขภาพและความปลอดภัยประกอบด้วยนักศึกษาและ อาจารย์ จำนวน 30 คน ร้อยละ 15.0 และ นักเรียนมัธยมตอนปลาย จำนวน 100 คน ร้อยละ 50.0 ตัวแทนชุมชน สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ จำนวน 50 คน ร้อยละ 25.0 ผู้นำชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอาสาสมัคร จำนวน 20 คน ร้อยละ 10.0 เข้าร่วมกิจกรรม

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าชุมชนมีปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตร ยาเสพติดในวัยรุ่น และการจัดการขยะในชุมชนอย่างถูกต้องปลอดภัย การลักลอบประชาชนเขมรข้ามแดนไทยกัมพูชา ตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน นักศึกษาได้ประชุมสรุปการเข้าถึงปัญหาระดับชุมชนจากการระดมความคิดและการพูดคุยกันสรุปประเด็นปัญหา ที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไขได้ 3 ปัญหาหลักคือการจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชน การขาดการแยกขยะ ห้องน้ำ สะอาดตลาดปลอดภัยโดย ปราชญ์ชุมชนออกแบบเตาเผาขยะพร้อมสอนนักศึกษา นักเรียนร่วมเรียนรู้เทคนิคการทำงาน อุปกรณ์แยกขยะในชุมชนอย่างง่ายเพื่อความปลอดภัย นักศึกษาช่วยเรื่องห้องน้ำสะอาดตลาดปลอดภัย นักศึกษา เรียนรู้วิถีพึ่งพากันในชุมชนการเตรียมอาหารที่บ้านฉันมี ทำบุญตักบาตรเช้า การห่อข้าวต้มมัดโบราณ และการบายศรีสู่ขวัญ รับแขกเยี่ยมบ้านอย่างอบอุ่นเกิดเป็นลูกรักลูกแพง ผลการประเมินความพึงพอใจในกิจกรรม การพัฒนาชุมชนปลอดภัย อย่างมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับมากที่สุดจำนวน 97 คนร้อยละ 98.50 และมีคะแนนเฉลี่ยรวมรายข้อที่คะแนนเฉลี่ย 4.89 ($S = 0.17$) ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ แปรผลระดับความพึงพอใจในการพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบาง ชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี (N=100)

ระดับความพึงพอใจ	ผล		
	จำนวน	ร้อยละ	แปลผลความพึงพอใจ
คะแนนเฉลี่ย 1.08-1.60	-	-	น้อยมาก
คะแนนเฉลี่ย 1.61-2.41	-	-	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.42-3.21	-	-	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.22-4.01	3	1.50	มาก
คะแนนเฉลี่ย 4.02-5.00	97	98.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ประชาชนชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ อาจารย์ นักศึกษา นักเรียน มีระดับความพึงพอใจในกิจกรรมส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับมากที่สุดจำนวน 97 คน ร้อยละ 98.50 และรองลงมาที่ระดับมากจำนวน 3 คน ร้อยละ 1.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความพึงพอใจในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี

ลำดับ	รายละเอียดความพึงพอใจ	แ	ส	แปลผล
ก่อนทำกิจกรรม				
1	การสำรวจพื้นที่และการประสานงานกับพื้นที่ในชุมชน	4.80	.12	มากที่สุด
2	การประชุมวางแผนงานและการออกแบบกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน	4.92	.21	มากที่สุด
3	การประชาสัมพันธ์รับสมัครร่วมค่ายและการประสานเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม	4.87	.17	มากที่สุด
4	การขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในพื้นที่และการประสานเข้าร่วมกิจกรรม	4.88	.13	มากที่สุด
5	การกำหนดกิจกรรมอย่างชัดเจน เหมาะสม	4.96	.11	มากที่สุด
ระหว่างการทำกิจกรรม				
6	การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นเหมาะสม	4.86	.14	มากที่สุด
7	การดำเนินกิจกรรมเหมาะสมกับระยะเวลาและงบประมาณ	4.90	.22	มากที่สุด
8	การดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วมทุกๆส่วนอย่างเหมาะสม	4.98	.21	มากที่สุด
9	การดำเนินกิจกรรมมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงระหว่างการทำกิจกรรมอย่างเหมาะสม	4.85	.15	มากที่สุด
10	การดำเนินกิจกรรมสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้	4.88	0.17	มากที่สุด
หลังการดำเนินงาน				
11	มีการสรุปกิจกรรมในแต่ละวันอย่างเหมาะสม	4.85	.14	มากที่สุด
12	มีการคืนความรู้ให้กับชุมชนอย่างเหมาะสม	4.89	.16	มากที่สุด
13	มีเครือข่ายผู้นำชุมชน ชุมชน นักเรียน นักศึกษาเพิ่มขึ้น	4.84	.14	มากที่สุด
14	เกิดการเรียนรู้ผ่านวิถีชุมชนอย่างมีส่วนร่วม	4.90	.21	มากที่สุด
15	มีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่วางไว้	4.92	.20	มากที่สุด
สรุปคะแนนเฉลี่ย		4.89	.17	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบาง ชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี มีคะแนนเฉลี่ยที่ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.89 ($\sigma = 0.17$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory and action research) เพื่อศึกษาและพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงทุกคน จำนวน 200 คนเข้าร่วมกิจกรรมจากผู้นำชุมชน ชุมชน อาสาสมัคร สตรีแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ ผ่านกิจกรรมค่ายสุขภาพและความปลอดภัยติดต่อกันจำนวน 3 วัน 2 คืน ผ่านกระบวนการแรงสนับสนุนทางสังคมอย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีปัญหการใช้สารเคมีทางการเกษตร ยาเสพติดในวัยรุ่น และการจัดการขยะในชุมชนอย่างถูกต้องปลอดภัย การลักลอบข้ามแดนไทยกัมพูชา สอดคล้องกับฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา (2564) รายงานว่าปัญหาการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายและปัญหา ยาเสพติดยังเป็นปัญหาต้น ๆ ของชายแดนไทย เกิดการเรียนรู้เชิงแลกเปลี่ยนกันอย่างมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชน ชุมชน อาสาสมัคร สตรีแม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ และนักศึกษาได้เข้าถึงปัญหาระดับชุมชนจากการระดมความคิด และการพูดคุยกันสรุปประเด็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ 3 ปัญหาหลักคือการจัดการขยะในครัวเรือน และชุมชน การขาดการแยกขยะ ห้องน้ำสะอาดตลาดปลอดภัย ทำให้เกิดการปฏิบัติการแก้ไขปัญรร่วมกันอย่างมี ส่วนร่วมกัน เหมาะสมปลอดภัย สอดคล้องกับฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์ (2561) กล่าวว่าแนวทางในการดำเนินการแก้ปัญหา ควรส่งเสริมบทบาทของภาครัฐ เอกชนและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามากขึ้น โดยอาจารย์อบรม เรื่องอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน ปรากฏชุมชนออกแบบเตาเผาขยะพร้อมสอนนักศึกษา นักเรียนร่วมเรียนรู้เทคนิคการทำงาน อุปกรณ์แยกขยะในชุมชนอย่างง่ายเพื่อความปลอดภัย นักศึกษาช่วยเรื่องห้องน้ำสะอาด ตลาดปลอดภัย สอดคล้องกับชวลิต สละ (2013) กล่าวว่าความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นส่วนที่มีการสะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่าของอัตลักษณ์ทรัพยากรหรือทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น โดยการร่วมสร้างเครื่องมือขับเคลื่อนซึ่งประกอบด้วย “ข้อมูล” และ “ผู้นำชุมชน” เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและการเชื่อมโยงเชิงโครงสร้างซึ่งถือว่าเป็นงานเชิงปฏิบัติการของชุมชนหรือพื้นที่ ที่จะเป็ประโยชน์ต่อชุมชน ในตัวกระบวนการเองซึ่งอาจเรียกได้ว่า “กระบวนการเรียนรู้ร่วม” นักเรียนนักศึกษาเกิดการเรียนรู้วิถีพึ่งพากันในชุมชน การเติมอาหารที่บ้านฉันมี การทำบุญตักบาตรเช้า การห่อข้าวต้มมัดโบราณใบมะพร้าวอ่อน และการบายศรีสู่ขวัญ รับแขกเยี่ยมบ้านอย่างอบอุ่นเกิดเป็นลูกรักลูกแพง สอดคล้องกับศศิกาญจน์ ศรีโสภณ (2562) กระบวนการมีส่วนร่วมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนหรือการทำงานในชุมชนด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางให้กับนักเรียน นักศึกษาในการทำงาน ร่วมกับกลุ่มคนหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลที่มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับสามารถขยายผลไปได้อย่างแท้จริง ผลการประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับมากที่สุดร้อยละ 98.50 และมีคะแนนเฉลี่ย 4.89 ($S = 0.17$) สรุปผลการเรียนรู้พัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและการเข้าถึงรู้จักธรรมชาติชุมชน ที่แท้จริงสามารถถึงปราชญ์ผู้รู้ในชุมชนสร้างศักยภาพชุมชนแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างเหมาะสมปลอดภัยได้ สอดคล้องกับ กลุ่มพัฒนาระบบบริหารกรมป่าไม้ (2550) กล่าวว่าความร่วมมือเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติและทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติอีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าในกรณีที่น่าจะรุนแรง” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความ ห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยม ของสาธารณชนรวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญ และ ความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน สอดคล้องกับ Wiyaboon (2018) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าการมี ส่วนร่วมของชุมชน

แสดงให้เห็นว่ามีประสิทธิผลเมื่อมีประชากรในท้องถิ่นให้ความร่วมมือกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านโครงสร้างและความเจริญรุ่งเรืองในประเทศทุกด้านได้ สอดคล้องกับ Caitlin (2019) กล่าวว่าความร่วมมือของชุมชนสามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยควรมีการจัดการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนทางบวกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาในชุมชน
2. จากผลการวิจัยสามารถนำการมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจะทำให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ประชาชนชุมชนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ นักศึกษา นักเรียนที่สนับสนุนการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนาระบบบริหารกรมป่าไม้. คู่มือการบริหารจัดการราชการแบบมีส่วนร่วม. (ออนไลน์) 2550 (อ้างเมื่อ 20 กันยายน 2566). จาก <https://forestinfo.forest.go.th/Content/file/ParticipateManagementManual.pdf>
- ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจน. การบริหารจัดการด้านความมั่นคงพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย.(ออนไลน์) 2564 (อ้างเมื่อ 20 กันยายน 2566). จากhttps://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=53901&filename=house2558_2
- ขวลิต สละ. การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสนอและแก้ไขปัญหาและวิกฤตปัญหาชุมชนบนเส้นทางรอกการพัฒนาสู่ความยั่งยืน. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 20 กันยายน 2566). จาก <https://www.gotoknow.org/posts/329656>
- ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาหมอกควันในจังหวัดเชียงใหม่,” วารสารเกษมบัณฑิต. 19, ฉบับพิเศษ (มีนาคม 2561): 229-241
- เทศบาลตำบลน้ำเย็น. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลน้ำเย็น อำเภอน้ำเย็น จังหวัดอุบลราชธานี. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 20 กันยายน 2566). จาก <https://namyuen.go.th/index/?page=newarticle02346917>
- ศศิกาญจน์ ศรีโสมณ. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย : กรณีศึกษาชุมชนศรีวิชัย จังหวัดชัยนาท. งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต. 26 เมษายน 2562; ปทุมธานี, 2562. หน้า 458-468.

- สภาความมั่นคงแห่งชาติ, สำนักงานยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง. **แผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคง พ.ศ. 2559-2564.** (ออนไลน์) 2559 (อ้างเมื่อ 20 กันยายน 2566). จาก <https://www.nsc.go.th/nsc-strategy/>
- Caitlin, Ryan. **6 Reasons Why Public Participation and Community Engagement Are important. Social Pin Point Logo.** (Online) 2019 (cited 20 November 2019) from: <https://www.socialpinpoint.com/6-reasons-to-participate-community-engagement/>
- Wiyaboon, Saowanee. “Community Participation in Local Development Projects,” **The Journal of The International Buddhist Studies College.** 4, 1 (2018): 18-24.

